

ПЕДАГОГІКА

УДК 373.5.016:81'243]:[159.942.5:81'242]
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/44-2-23>

Юлія КАЗАК,
orcid.org/0000-0001-6791-4884
старший викладач кафедри теорії та практики іноземних мов
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(Умань, Черкаська область, Україна) ykazachka@gmail.com

РІДНА МОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ЗМЕНШЕННЯ ТРИВОЖНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті охарактеризовано вплив рідної мови на зменшення тривожності здобувачів загальної середньої освіти на заняттях з іноземної мови. Актуальність наукового пошуку виявляється в тому, що Україна як учасник діалогу культур крокує до інтеграції у світовий мультилінгвальний простір, у якому комунікація здійснюється мовами міжнародного спілкування. На законодавчому рівні Україна здійснює пошук механізмів підвищення ефективності оволодіння іноземними мовами в освітньому просторі. У процесі вивчення іноземної мови бар'єрами для її опанування є страх, занепокоєння, невпевненість і тривожність. З огляду на це, для повноцінного осмислення феномена тривожності здійснено аналіз дослідження, яке проводилося здобувачами освітнього ступеня «Бакалавр» ІV курсу факультету іноземних мов Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини під час проходження виробничої практики з другої іноземної мови (німецької). Для досягнення об'єктивних результатів дослідження обрано дві різновікові групи – 14 учнів 4 класу віком 9–10 років і 10 здобувачів освіти 8 класу віком 13–14 років. Цільова зумовленість вибору об'єктивувалася прагненням визначити, на якому етапі навчання доцільним є використання рідної мови в процесі навчання іноземної. Доведено, що використання рідної мови на заняттях з іноземної сприяє досягненню кращих результатів навчання порівняно з класами, які використовують лише іноземну. На уроках, на яких використовується рідна мова, здобувачі освіти ефективніше засвоюють інформацію та опановують новий матеріал, що, у свою чергу, сприяє підвищенню загального розуміння й використання іноземної мови. До переваг використання рідної мови на заняттях з іноземної варто віднести те, що здобувачі освіти знаходять подібності й відмінності між двома мовами, що є важливим для кращого розуміння іноземної, допомагає заощадити час та уникнути негативних почуттів під час опрацювання складного матеріалу.

Ключові слова: рідна мова, тривожність, ефективність засвоєння, матеріал, урок іноземної мови.

Yuliia KAZAK,
orcid.org/0000-0001-6791-4884
Senior Lecturer at the Department of Theory and Practice of Foreign Languages
of Pavlo Tychna Uman State Pedagogical University
(Uman, Cherkasy region, Ukraine) ykazachka@gmail.com

NATIVE LANGUAGE AS STUDENTS' ANXIETY-REDUCING TOOL AT FOREIGN LANGUAGE CLASSES

The article deals with a native language influence on reducing the anxiety of students of general secondary education at foreign language classes. Scientific research relevance is manifested in the fact that Ukraine, as a participant of the dialogue of cultures, is moving towards the integration into a global multilingual space, in which communication is carried out by means of the languages of international communication. At a legislative level, Ukraine is looking for mechanisms to increase the effectiveness of foreign language acquisition in an educational space. Fear, anxiety, lack of confidence, and worry are barriers to a foreign language learning. In view of this, to understand the phenomenon of anxiety, the analysis of a study, having being conducted by fourth-year students of the Bachelor's degree of the Faculty of Foreign Languages of Pavlo Tychna Uman State Pedagogical University during an industrial practical training in a second foreign language (German), was done. To achieve objective results of the study, two different age groups were selected – 14 students of the fourth grade aged 9–10 years and 10 students of the eighth grade aged 13–14 years. A target conditionality of the choice has been objectified by the desire to determine at what learning stage it is appropriate to use a native language in the process of mastering a foreign language. It has been proved that a native language use at foreign language classes contributes to better learning outcomes compared to ones at which only a foreign language is used. At lessons, during which the native language is used, students learn more effectively and learn new material, which, in turn, helps to improve a general understanding and use of a foreign language. The advantages of using the native language at foreign language classes include the fact that students find similarities and differences between the two languages, which is important for a better understanding of a foreign language, helps save time and avoid negative feelings when working on complex material.

Key words: native language, anxiety, learning efficiency, material, foreign language lesson.

Постановка проблеми. Міжкультурні контакти, учасником яких є Україна, яка прокладає послідовний шлях інтеграції у світовий мультилінгвальний простір, об'єктивують потребу в пошуку механізмів ефективного опанування громадянами мов міжнародного спілкування. Ця стратегічна лінія знаходить відлуння на законодавчому рівні: Закони України «Про вищу освіту» (2014 р.) та «Про освіту» (2017 р.) підкреслюють, що держава системно розбудовує шлях для повноцінного ефективного вивчення іноземних мов, зокрема Європейського Союзу. Крім того, Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») передбачає «створення життєздатної системи безперервного навчання й виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації» (ДНПО). З огляду на це, на сучасному етапі становлення громадянського суспільства відбувається системна еволюція українського інтелектуального ядра, яке оволодіває мистецтвом комунікації, набуває здатності ефективно використовувати мовні засоби під час сприйняття, створення висловлювань у різних сферах суспільного життя, формах і стилях мовлення, тобто забезпечується формування всебічної мовленнєвої компетенції громадян із метою формування їхньої готовності до викликів мінливого сьогодення та невизначеного майбутнього.

Запорукою практичної реалізації означених амбітних завдань є усунення негативних емоцій під час вивчення іноземної мови, таких як страх, занепокоєння, невпевненість і тривожність, які можуть слугувати бар'єром для повноцінного «відкриття» іншомовного лінгвокультурного простору. Бажання та потреба здобувачів освіти опанувати іноземну мову можуть стати рушійною силою, яка сприятиме досягненню поставлених цілей у навчанні.

Аналіз досліджень. Дослідження комунікативного методу навчання для запобігання занепокоєнню під час вивчення іноземних мов становить евристичний вектор наукового пошуку таких науковців: А. Гусева, В. Зінченко, Н. Жук, Е. Носенко. Аналізом теоретичних підходів до корекції тривожності здобувачів освіти займалися дослідники: С. Цимбал, О. Литвинова, Т. Крамаренко. Науковці А. Лісниченко, О. Лозова, О. Гончаренко та О. Конопельцева розглядають проблему формування в майбутніх учителів професійних умінь зниження тривожності здобувачів освіти; пошук засобів підвищення мотивації в навчанні здійсню-

ють О. Коваль, І. Бех, Т. Грабовська. Інтерактивні методи та прийоми навчання іноземної мови слугують предметом наукового пошуку таких дослідників, як М. Гулевич, Т. Бичківська, О. Пометун, Т. Кравчук. Дослідження специфіки формування комунікативної компетенції здійснюється О. Черняк, Г. Роговою, О. Леонтєвим, О. Кужіль.

Мета статті – розглянути доцільність, особливості використання рідної мови для зменшення тривожності й підвищення активності здобувачів загальної середньої освіти на заняттях з іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Насамперед необхідно розкрити особливості проведення експериментального дослідження, яке здійснювалося здобувачами освітнього ступеня «Бакалавр» IV курсу факультету іноземних мов Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини під час проходження виробничої практики з другої іноземної мови (німецької) у закладах загальної середньої освіти м. Умані. З метою досягнення об'єктивних результатів дослідження обрано дві різновікові групи – 14 учнів 4 класу віком 9–10 років і 10 здобувачів освіти 8 класу віком 13–14 років. Цільова зумовленість нашого вибору виражається в прагненні визначити, на якому етапі навчання доцільним є використання рідної мови в процесі навчання іноземної.

Ми погоджуємося з думкою Е. Хорвіц (Horwitz et al., 1986: 125), який у рамках проведеного дослідження висловлює стурбованість щодо розчарування й дискомфорту здобувачів освіти при вивченні іноземної мови. Ці негативні почуття можуть слугувати факторами, які об'єктивують необхідність використання рідної мови під час навчання іноземної.

Оскільки граматичні та фонетичні аспекти істотно відрізняються від української, яка є рідною мовою здобувачів освіти, що брали участь у дослідженні, ознайомлення з граматичними явищами, підбір синонімів, антонімів і порівнянь стають інструментами, які можуть бути використані здобувачами та вчителями. Зрештою, їх застосування може бути виправданим, коли йде мова про мінімальне зменшення тривоги й підвищення мотивації.

Переважаючи іноземної мови на заняттях сприяє досягненню максимального результату в її оволодінні. У рамках представлення результатів проведеного дослідження необхідним є звернення до аналізу думок здобувачів загальної середньої освіти щодо використання рідної мови під час вивчення іноземної, оскільки існує низка факторів, які констатують ефективність її академічного застосування.

Для висвітлення кількісних і якісних показників здійсненого дослідження вважаємо за доцільне звернутися до окреслення запитань:

1. У яких ситуаціях здобувачі освіти вважають пріоритетним використання української мови під час вивчення іноземної?

2. У яких ситуаціях здобувачі освіти надають перевагу використанню рідної мови для спілкування замість іноземної?

3. Як здобувачі освіти ставляться до використання іноземної мови на заняттях? Чи зручно їм працювати виключно в іншомовному режимі?

Останніми роки спостерігається тенденція до фокусування дослідницької уваги на описі переваг і недоліків використання рідної мови в процесі опанування іноземної. Прибічники відстоюють доцільність її використання під час пояснення складного для засвоєння здобувачами освіти матеріалу, оскільки рідна мова підвищує ефективність сприйняття іншомовного матеріалу.

Крім того, дослідники Д. Річардс, Т. Роджерс і Б. Чіу (Richards et al., 1986) пропонують такі педагогічні аргументи на користь використання рідної мови:

- ефективна передача значення: для уникнення плутанини під час пояснення складних понять краще використовувати рідну мову;

- підтримка дисципліни в класі: іноді використання вчителем рідної мови допомагає привернути увагу здобувачів;

- взаєморозуміння між учасниками освітнього процесу: якщо здобувачі відчувають себе впевнено в оточенні вчителя, рівень занепокоєння й дискомфорту знижується;

- контакт між учителем і здобувачами освіти: визнання індивідуальності й культурного походження учнів.

Однак деякі науковці вважають використання рідної мови під час вивчення іноземної негативним явищем. Наприклад, Е. Карсон і Г. Кашіхара розглядають три проблеми, які відображаються як результат надмірного використання рідної мови на уроці іноземної:

- здобувачі освіти очікуватимуть переклад висловлюваного замість того, щоб здійснювати його самостійно;

- усвідомлення відмінностей і подібностей між рідною та іноземною мовами може призвести до перекладацьких неточностей;

- здобувачі освіти можуть забути, що головна мета на уроках іноземної мови – вивчати й практикувати мову, яку вони опановують.

Теоретик і методолог К. Ву (Wu, 2010) схиляється до заборони використання рідної мови, оскільки іноземна мова повинна викладатися й вивчатися в

монолінгвальному режимі, тобто без використання рідної мови на уроці. Крім того, Д. Мора (Mora, 2014) зауважує, що недоліки використання рідної мови в проведеному ним дослідженні полягали в тому, що учні не висловлювали бажання використовувати іноземну мову через лінощі.

Крім спостережень, основним інструментом збору даних здобувачів вищої освіти на уроках іноземної мови в рамках дослідження була анкета. Варто зазначити, що її заповнення в темпоральному плані охоплювало 5–10 хвилин. Крім того, здобувачі були попереджені про анонімність і конфіденційність наданої нами інформації заздалегідь. Анкета була розроблена іноземною мовою, проте здобувачам освіти 4 класу вона була надана в українськомовному варіанті також. Перейдемо до детального аналізу результатів проведеного анкетування.

У першому питанні анкети враховувалася думка здобувачів освіти стосовно важливості використання вчителем рідної мови під час уроку:

1. Важливо, щоб учитель використовував українську мову, коли пояснює нові слова, нові граматичні правила, складні концепції, відмінності між граматику рідної та іноземної мов, дає інструкції з метою уникнення дискомфорту.

Респонденти повинні обрати, якою мірою вони погоджуються з кожним компонентом окремо. Це уможливило отримання відповіді на перше дослідницьке питання: «За яких обставин здобувачі освіти вважають використання рідної мови важливим для освітнього процесу?»

В анкеті використовувалися кількісні та якісні методи для збору даних. Було використано шкалу Лайкерта, відкриті питання, а саме: 1. Повністю згоден. 2. Згоден. 3. Не згоден. 4. Абсолютно не згоден. 1. Завжди. 2. Зазвичай. 3. Іноді 4. Ніколи. У відкритих питаннях здобувачам було надано можливість давати коментарі.

Проходження виробничої практики здобувачів вищої освіти включало проведення уроків. У рамках дослідження здобувачами першого рівня освіти було проведено два уроки виключно іноземною мовою і два уроки іноземної мови з використанням української. Наступним етапом було проходження студентами тематичних тестів, до результатів аналізу яких ми звернемося далі.

Уважаємо за доцільне розглянути підходи до вивчення іноземної мови, а саме: комунікативного, вивчення мови в групі, методу повного фізичного реагування.

Сутність комунікативного підходу полягає у відмові від традиційного викладу матеріалу вчителем, роз'ясненні граматичних явищ, формулюванні

правил, які опановуються здобувачами освіти самостійно на основі комунікативних ситуацій. Використання рідної мови є мінімальним із метою заохочення здобувачів спілкуватися іноземною.

Методика вивчення іноземної мови в групі, автором якої є Ч. Карран, полягає в оволодінні навичками усного мовлення, використанні перекладу в процесі навчання, щоб здобувачі освіти відчували себе комфортно. Вони висловлюють думку рідною мовою, а вчитель перекладає іноземною.

Методика повного фізичного реагування, розроблена Д. Ашером, спрямована на створення невимушеної атмосфери під час вивчення іноземної мови. Рідна мова використовується вкрай рідко. Метод спрямовано на асоціативне запам'ятовування іноземних слів, значення яких передається за допомогою міміки й жестів.

Для дослідження були обрані саме ці методи, оскільки вони враховують емоційний стан здобувачів освіти під час вивчення іноземної мови, що, безперечно, впливає на перебіг освітнього процесу, незважаючи на те що рідна мова використовується в обмежених ситуаціях. Проте незалежно від методу, який використовується для вивчення іноземної мови, перевагою застосування рідної мови під час вивчення іноземної вважаємо можливість заощадження часу на уроці й уникнення розчарування здобувачів при спробі зрозуміти пояснення вчителя.

Варто зазначити, що в рамках дослідження була порушена така етична проблема, як занепокоєння й сором'язливість здобувачів з приводу вживання іноземної мови на уроках через їх нерозуміння та невміння правильно відповісти на питання іноземною.

Дані, отримані з дослідницьких запитань, використаних у дослідженні, ми репрезентуємо з першого: «У яких ситуаціях здобувачі освіти вважають пріоритетним використання української мови під час вивчення іноземної?»

Відповідаючи на питання 2 в анкеті, більшість здобувачів освіти вважає, що вплив рідної мови є позитивним при поясненні вчителем складних для засвоєння правил, а також при окресленні відмінностей між рідною та іноземною мовами: повністю згодні (42,11%), згодні (36,84%), не згодні (18,42%) або повністю не згодні (2,63%). Використання рідної мови буде корисним, коли вчитель пояснює складні концепції або правила, аналогічно більшість здобувачів повністю згодна (39,47%), згодна (36,84%), не згодна (21,05%) або повністю не згодна (2,63%). Уживання рідної мови буде корисним при поясненні відмінностей між рідною та іноземною мовами. Думки

респондентів розділилися так: не згодні (63,16%) і повністю не згодні (21,05%), тоді як повністю згодні (5,26%) і згодні (21,05%).

Більшість здобувачів освіти також схильна до думки, що вони повністю згодні (42,11%), згодні (28,95%), не згодні (28,95%) або повністю не згодні (0%), що рідна мова корисна, коли вчитель семантизує нові слова.

Стосовно пояснення граматичних правил, то більшість не згодна (50%) і повністю не згодна (5,26%), тоді як повністю згодні (23,68%) і згодні (21,05%) із тим, що використання рідної мови не є корисним для освітнього процесу в цьому аспекті. Зрештою, у розділі коментарів здобувач зазначив: «Використання української мови є звичним явищем, але нам також потрібно використовувати іноземну». З огляду на це, зазначимо, що здобувачі освіти поступово звикають до використання іноземної мови і різних ситуаціях.

б. використання здобувачами рідної мови на уроці іноземної.

Думки здобувачів освіти щодо питання «На вашу думку, здобувачам освіти варто дозволити використовувати рідну мову, коли ...» розділилися так: більше половини учнів (60,53%) зазначили, що вони не згодні з використанням рідної мови, коли вони спілкуються на уроках іноземної мови або в групах, з іншого боку, згодні – 28,95%, повністю згодні – 5,26%, повністю не згодні – 5,26%. Аналогічний відсоток тих, хто згодний повністю (38%) і згодний (38%) стосовно того, що їм варто дозволити використовувати рідну мову при пошуку еквівалентів іншомовних слів, тоді як не згодні (21%) і повністю не згодні (3%). Крім того, більшість респондентів згодна (39,47%), що їм варто дозволити використовувати рідну мову для перекладу речень або текстів з іноземної українською, щоб показати, чи правильно вони розуміють зміст: повністю згодні (26,32%), не згодні (31,58%) і повністю не згодні (2,63%). Значна кількість здобувачів (44,74%) припустила, що, коли їм потрібно перевірити значення іншомовних слів, варто дозволити використання рідної мови: повністю згодні (34,21%), не згодні (18,42%) і повністю не згодні (2,63%). У розділі коментарів в анкеті був зазначений коментар: «Потрібно використовувати обидві мови, це допомагає нам зрозуміти відмінності між ними».

Аналізуючи результати наступного питання стосовно того, за яких обставин здобувачі освіти навмисно використовують українську на уроках іноземної мови, можемо констатувати високі відсоткові співвідношення, окреслені в таких відповідях:

- щоб пояснити новий матеріал уроку однокласнику: іноді (52,63%);
- спілкуватися зі своїми однокласниками на теми, які можуть бути не пов'язані з темою уроку: зазвичай (35,14%);
- попросити однокласника пояснити завдання на уроці: зазвичай (42,11%);
- щоб перевірити значення слова або поняття: зазвичай (39,47%);
- тому що вони не знають еквівалента слова іноземною: іноді (42,11%);
- тому що однокласники починають розмовляти з ними українською мовою, коли працюють над завданням: зазвичай (44,74%);
- тому що вони хочуть закінчити завдання швидше: іноді й ніколи (по 31,50% кожен);
- тому що вони відчувають зв'язок зі своєю культурою: ніколи (44,74%).

Відповіді на наступне дослідницьке питання: «Як здобувачі освіти ставляться до використання іноземної мови на заняттях? Чи зручно їм працювати виключно в іншомовному режимі?» ми можемо проаналізувати так. Більшість із них стверджує, що в цілому використовувати іноземну мову не занадто складно, але мають місце певні ситуації, коли використання української мови простіше й набагато зручніше, ніж іноземної. Це може заощадити час (31,50%) і не призвести до непорозумінь (87,77%). 42,11% респондентів зізнаються, що іноколи вони відсувають сором за те, що вони не можуть підібрати відповідне слово або еквівалент під час відповіді, тому вони не завжди можуть повністю висловити свою точку зору.

Звертаємо увагу на ставлення здобувачів до використання рідної мови на уроці іноземної, а саме чи повинна вона використовуватися. З наведеним повністю згодні (5,41%), згодні (32,43%), не згодні (51,35%) або повністю не згодні (10,81%); а також відповіді на запитання: «Це нормально, якщо здобувачі освіти використовують свою рідну мову?»: повністю згодні (10,53%), згодні (39,47%), не згодні (42,11%) і повністю не згодні (7,89%).

Перейдемо до аналізу відповідей на запитання: «Той факт, що мій учитель іноземець, змушує мене відчувати ... тому що ... », щоб перевірити емоційний стан, який викликає в учнів учитель-носії іноземної мови.

Варто зазначити, що значна кількість закладів загальної середньої освіти дає можливість здобувачам освіти відвідувати заняття вчителів-носіїв мови, а саме волонтерів. Для всіх опитаних здобувачів окреслена практика є звичною, тому в анкеті відображено запитання щодо їхнього ставлення до можливості навчатися в носія мови, який не володіє їхньою рідною.

У результаті повністю згодні (53%) і згодні (40%) з тим, що вчитель повинен знати рідну мову здобувачів, не згодні (17%) із цим фактом, жодний респондент не обрав варіант відповіді «Повністю не згоден».

Здобувачі освіти надали такі коментарі в рамках відповіді на окреслене запитання:

- «... відмінно, я достатньо вмотивований до покращення вимови»;
- «... прекрасно, бо він надаватиме сучасну інформацію»;
- «... чудово, тому що я можу дізнатися більше про культуру країни, мову якої ми вивчаємо»;
- «... чудово, тому що в нього більше досвіду й він краще знає мову»;
- «Я впевнений, тому що він знає мову досконало»;
- «Я впевнений у тому, що я збираюся докласти більше зусиль, щоб покращити рівень володіння мовою».

Загалом присутність носія мови як викладача сприймається здобувачами освіти позитивно. Тільки 16% відзначили, що нервують, бо не впевнені в тому, чи їх зрозуміють.

Аналіз відповідей на запитання «Якби на уроці використовувалася лише іноземна, це змусило би мене відчувати ... тому що ... » дав нам такі результати:

- негативні почуття – страх і знервованість (64,52%);
- виклик (22,58%);
- жодних проблем (9,68%);
- невизначеність (не зрозуміло) (3,22%).

З іншого боку, у категорії «Виклик» 2/3 учнів висловлювали коментарі, пов'язані з тим, щоб докласти більше зусиль, щоб говорити іноземною мовою, думати, перш ніж говорити, і не говорити, якщо не знаєш, як відповісти. Решта (1/3 із них) зазначила, що вони намагатимуться змінити правила.

Аналіз питання «Те, що мій учитель англійської мови знає і вільно говорить моєю рідною мовою, змушує мене відчувати ... тому що...» продемонстрував кількісні показники:

- негативне почуття (6,45%);
- добре (87,10%);
- нічого (3,23%);
- невизначеність (3,22%).

Питання «Те, що мій учитель іноземець і не говорить українською, змушує мене відчувати ... тому що» означено для перевірки емоційного стану, який викликає в здобувачів освіти вчитель-носії мови, який не володіє рідною мовою здобувачів освіти.

Негативні емоції, які вони висловили, становлять 51,61%, і вони включають у себе такі почуття, як знервованість, нездатність висловити свою

думку, незадоволення, тому що вчитель, можливо, не зможе пояснити те, чого вони не зрозуміють. 9,67% здобувачів зазначили: «Я відчуватиму себе комфортно, тому що я можу вивчити більше ідіом», «Це допоможе мені поглибити мої знання», «Це змушує мене відчувати, що я буду намагатися більше спілкуватися іноземною мовою» тощо.

32,26% здобувачів запевнили, що будуть почувати себе добре, а саме: «Це було би добре для покращення рівня володіння іноземною мовою», «Я не проти, тому що не вважаю, що це важливо для того, щоб бути хорошим вчителем», «Добре, тому що ми вчимося в когось, із ким будемо спілкуватися за кордоном», «Добре, тому що це спонукає мене збільшувати обсяг практики іноземної мови», «Добре, тому що я буду змушений говорити з ним тільки іноземною мовою», «Добре, але я хотів би, щоб учитель розумів українську мову».

3,23% опитаних відповіли: «Такий же, як і звичайний», 3,22% учнів не дали відповідь.

Крім того, результати експерименту показали, що результати тестів, які були написані після занять з використанням тільки іноземної мови, були негативними (нижче середнього рівня) у 30% учнів у 8-му класі й 35,71% учнів у 4-му класі. Навпаки, після уроків з використанням рідної мови кількість негативних результатів була значно нижчою: у 8-му класі було 10% негативних результатів, 14,28% – у 4-му класі.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що, згідно з результатами тестів, проведених після експериментальних занять, використання рідної мови на заняттях іноземної сприяє досягненню кращих результатів навчання порівняно з класами, які використовують лише іноземну. Це означає, що на заняттях, де використовується рідна мова, здобувачі освіти ефективніше засвоюють інформацію та опановують новий матеріал, що, у свою чергу сприяє підвищенню загального розуміння й використання іноземної мови. На підставі проведеного дослідження можемо зазначити, що перевагою використання рідної мови на заняттях з іноземної є те, що здобувачі освіти знаходять подібності й відмінності між двома мовами, що є важливим для кращого розуміння іноземної, допомагає заощадити час та уникнути негативних почуттів під час опрацювання складного матеріалу. Більшість здобувачів освіти, які брали участь у даному дослідженні, вважає краще використовувати рідну мову, але є певний відсоток респондентів, які ставляться до цього негативно, основною причиною є їхні вікові особливості. Варто зазначити, що серед здобувачів, які використовують рідну мову на заняттях іноземної, – це учні 4 класу, і майже всі учні 8 класу прагнуть використовувати лише іноземну.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в оцінці ефективності застосування рідної мови на заняттях з іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI ст.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 30.10.2021).
2. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 30.10.2021).
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 24.10.2021).
4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556–VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 24.10.2021).
5. Horwitz E., Horwitz M., Cope J. Foreign Language Classroom Anxiety. *The Modern Language Journal*. 1986. Vol. 70. № 9. P. 125–132.
6. Mora J. Second and Foreign Language Teaching Methods. *English Language Teaching*. 2014. Vol. 6. № 2. P. 117–129.
7. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods of Language Teaching. Cambridge : Cambridge University Press, 1986. 169 p.
8. Wu K. The Relationship between Language Learners' Anxiety and Learning Strategy in the CLT Classrooms. *International Education Studies*. 2010. Vol. 3. № 1. P. 174–191.

REFERENCES

1. Derzhavna natsionalna programma «Osvita» (Ukraine XXI st.) [State National Program «Education» (Ukraine XXI c.)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
2. Horwitz E., Horwitz M., Cope J. Foreign Language Classroom Anxiety. *The Modern Language Journal*. 1986. Vol. 70, No. 9. P. 125–132.
3. Kontseptsiiia «Nova ukrainska shkola» [Conception «New Ukrainian School»]. URL: <https://mon.gov.ua> [in Ukrainian].
4. Mora J. Second and Foreign Language Teaching Methods. *English Language Teaching*. 2014. Vol. 6, No. 2. P. 117–129.
5. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017. № 2145–VIII. [On Education: Law of Ukraine from September 5, 2017. № 2145–VIII.] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
6. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014. № 1556–VII. [On Higher Education: Law of Ukraine from July, 1 2014. № 1556–VII.] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].
7. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods of Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 1986. 169 p.
8. Wu K. The Relationship between Language Learners' Anxiety and Learning Strategy in the CLT Classrooms. *International Education Studies*. 2010. Vol. 3, No. 1. P. 174–191.